

Slovarček imenoslovnih in drugih jezikoslovnih izrazov¹

A

adstrát – jezikovna prvina, plast, pridobljena od zemljepisno sosednega drugega jezika, npr. romanske prvine v slovenščini

adstráten – nanašajoč se na adstrat, izhajajoč iz adstrata

adstrátna predlóga

adstrátno imé

adstrátno iménsko gradívo

aferéza – opustitev črke ali zloga na začetku besede, imena, npr. *Bine* namesto *Albin*, *Vesele* namesto *Nove sele*

alpskoslovánski substitút

androním – ime žene, izpeljano iz imena moža, npr. *Novakovka*

anojkoním – nenaselbinsko ime

anojkonimíja – nenaselbinska imena

antropoleksém – beseda, podstava ali koren, uporabljen za tvorbo osebnega imena, npr. *Kos* < *kos*, *Cveta* < *cvet*, *Branimir* < *braniti*, *mir*.

antroponím – osebno ime

antroponimíčen – nanašajoč se na antroponimijo, osebna imena

antroponimíčni fónđ – celotno osebnimensko gradivo kakega jezika, narčja, države

antroponimíja – osebna imena (npr. antroponimija Slovenije)

antropomástika – veda o osebnih imenih, raziskovanje osebnih imen

apelatív – občno ime

apelatíven – občnoimenski

apelatívni fónđ

apotropéjsko imé – zaščitno, varovalno ime

areál – zemljepisna razširjenost posameznih glasoslovnih, slovničnih, leksikalnih in drugih jezikovnih pojavov

B

báza – podstava, osnova

bíblijsko imé – svetopisemsko ime

C

cognomen [kognómen], mn. cognomina – gl. kognomen

cóman – gl. cona

cóna – nar. vzdevek (iz n. *Zuname*)

cónarsko imé – nar. vzdevek (Porabje)

cónovati – nar. dajati vzdevke

cóvnek – gl. cona

cúna – gl. cona

cúnek – gl. cona

D

deadjektívni plurálni étnik – izpridevniško množinsko prebivalsko ime, npr. *Petrovci*, *Markovci*.

deantroponimíčni príimek – osebnoimenski priimek

dekompozícija – razstavljanje, razčlenitev (na sestavine); napačna dekom-

¹ V slovarčku so navedeni in večinoma neposredno ali posredno na kratko pojasnjeni imenoslovnih in nekateri drugi jezikoslovnih izrazi, uporabljeni v tematski številki.

pozicija, npr. v imenu *šent Ilj > Tilj, Tilen, Nad lesszam > Na dlescu*.

deminutívna oblika iména – manjšalna oblika imena

deminutívna tvórjenka – manjšalna tvorjenka, pri osebnih imenih z manjšalnimi priponskimi obrazili *-ca, -ček, -ek, -ica, -ika, -ka*.

deonomástična frazeologíja – izimenska frazeologija

deonomástična léksika – izimenska leksika

désno dopolnílo – npr. pri krajevnih imenih: *Bistrica pri Mokronogu, Bistrica ob Sotli*

désno predlóznozvézno dopolnílo – npr. pri krajevnih imenih: *Log pod Mangrtom, Planina pod Golico*

detoponímíčen – izpeljan iz zemljepisnih oznak

dies lustricus – svečanost podeljevanja imena v starem Rimu

dies nominalis – svečanost podeljevanja imena v starem Rimu

domáče imé – hišno ime

dvočlénsko imé – ime, zloženo iz dveh členov, sestavin

dvójno imé – ime, zloženo iz dveh narazen pisanih sestavin, imen; pri nekaterih ljudstvih javno in tajno ime

E

ekoním – zastar. naselbinsko ime, ojkonim

eksoním – krajevno ime, ki je drugačno kot v državi, ki ji to pripada, npr. *Dunaj* za nemško *Wien*; iz tujega jezika sprejeto ime, ki se je tako podomačilo, da ga ne občutimo več kot tuje, npr. substratna imena

endémíčen – domač v kakem kraju, omejen na kak kraj

endémíčno híšno imé

endoním – krajevno ime, ki se rabi znotraj določene države, pokrajine

entitéta – bitje, bitnost

étimon – najstarejša besedna oblika, etimološko izhodišče besede, koren besede

étníčen – nanašajoč se na pleme, ljudstvo, narod

étnična méja – narodnostna meja, npr. slovenska etnična meja na zahodu

étnik – ime prebivalca kakega kraja, npr. *Ljubljčan, Črnjan, Izoljan*

etnoním – ime plemena, ljudstva, narodnosti, naroda

evfemístičen – olupševalen, milejši, blagorečen

evfemístično imé

F

feminizírani étnik

fitoním – rastlinsko ime

frekvénca iména – pogostnost imena

G

generírhanje – ustvarjanje (npr. generiranje stvarnih lastnih imen)

geográfsko imé – zemljepisno ime

géomorfolóški -a, -o – nanašajoč se na oblikovitost zemeljskega površja

glasôvna substitúcija – nadomestitev, zamenjava tujih glasov z domačimi

gôrska anojkonimíja – gorska nenaselbinska imena

gôrsko imé – ime gore, griča, hriba, vzpetine nasploh

gózdna iména – imena gozdov

grdo imé – zastar. vzdevek

H

hagioním – svetniško ime

hibrídna iménska tvórba – hibridno ime

hibrídno imé – ime, ki vsebuje prvine vsaj dveh jezikov, npr. sln. *Lačnperk, Deržečnik* (iz *der Sečnik)

hidroním – vodno ime

hidronimija – vodna imena (npr. hidronimija Koroške)

hidronomastika – veda o vodnih imenih, raziskovanje vodnih imen

hipokorističen – nanašajoč se na hipokoristik

hipokoristična oblika

hipokoristična tvórjenka

hipokoristično ime – skrajšano, manjšalno, ljubkovalno ime, npr. *Tone, Toni, Tonček, Tonči, Tonko* (prim. *Anton*)

hipokoristik – skrajšano, manjšalno, ljubkovalno ime, npr. *Lizika, Beti, Betika, Betka* (prim. *Elizabeta*)

hišno imé – osebno ime, s katerim se navadno v kmečkem okolju poimenuje hiša, domačija, ne glede na priimek, ime ali vzdevek trenutnega gospodarja

horoním – ime pokrajine

hrematoním – stvarno lastno ime

I

ilegálno imé – izmišljeno, skrivno ime človeka v ilegali

imé – beseda, več besed, ki se uporabljajo za razlikovanje, določevanje a) posameznega človeka, b) posameznega iz iste vrste, c) izdelkov

imé po pisávi – nar. priimek (Porabje)

imé podjéttja

imé uprávne enóte

imé z zmérjanjem dáno – zastar. hišno ime, vzdevek

iména jézer

iména močvírij

iména slapóv

iména studéncev

iménka – zastar. vzdevek

imeno-slóvec – kdor raziskuje lastna imena

imeno-slóvje – veda o (lastnih) imenih; lastna imena (npr. imenoslovje Bele krajine)

iménska báza – imenska osnova

iménska dvójnica – npr. *Hungerrér – Voger / Vogerzhan; Villach – Bilak, Klagenfurt – Celovec*.

iménska léksika – imensko besedje

iménska osnóva – beseda, ime, koren, ki se uporablja za tvorbo lastnih imen

iménska podstáva – imenska osnova

iménska tvórjenka

iménski – nanašajoč se na ime, izhajajoč iz imena

iménski fónđ – celotna količina imen kake pokrajine, države, jezika

iménski kórpus

iménski sufiks – priponsko obrazilo, ki se uporablja za tvorbo lastnih imen

iménski prežítki – imenske ostaline

iménsko besédje – besede, ki se uporabljajo za tvorbo lastnih imen

iménsko gradívo – (osebna) imena, imena krajev, voda, gora itd.

interkalírati – vriniti glas (narečno) v določen glasovni sklop, npr. *-g-* v sklopu *-rl-* > *-rgl-* v besedi *curgljati* < curljati, v imenih *Murgle* < *murle < murve

iziménska frazeologíja – frazeologija, frazemi, ki so nastali, so sestavljeni iz lastnih imen

iziménska léksika – besedje, izrazje, nastalo iz lastnih imen

iziménska oblika

iziménski – ki je nastal, je izpeljan iz lastnega imena

iziménski pridévník

izmíšljenka – zastar. izmišljeno, skrivno ime; psevdonom

(iz)očétno imé – gl. patronim(ik)

(iz)očétnoiménski – nanašajoč se na (iz)očetno ime, patronimičen

íž(i)no imé – nar. hišno ime (Porabje)

J

jávno imé – gl. dvojno ime

K

kálk – beseda ali besedna zveza, prevedena iz drugega jezika; v imenoslovlju imena *Zdravko* za *Valentin*, *Jasna* za *Klara*, *Petelin* za *Gallus* itd.

kognómen – priimek, družinsko, rodbinsko ime; vzdevek

konvêrzija – sprememba (besednega) pomena s prehodom iz ene slovníčne kategorije v drugo, npr. konverzija občnoimenske zveze

kolonizácija – načrtno naseljevanje ljudi na nenaseljenem ali narodnostno tujem področju, npr. nemške kolonizacije na slovenskem ozemlju

kontaktna iménska cóna

korénski morfém – del besede, ki je skupen vsem etimološko sorodnim besedam, ki je nosilec osnovnega pomena besede, npr. *pe-ti*, *poj-em*, *pe-sem*, *pe-telin*

kórpus – besede, imena, besedila, ki jih uporabimo ali imamo na razpolago pri raziskovanju kakega jezikovnega pojava ali jezika, npr. imenski korpus

krajévno imé – ime kraja

krajévno imenoslòvje – veda o krajevnih imenih; krajevna imena, toponimija

krájno imé – zastar. krajevno ime

krčévina – zemljišče, s katerega je odstranjeno drevje, grmovje, zlasti gozd

křstno imé – (rojstno) ime, ki ga kristjani dobijo pri krstu

kršćánsko imé – ime, ki ga kristjani dobijo pri krstu

L

lástno imé – ustaljeno poimenovanje posameznih bitij, zemljepisnih in stvarnih danosti, npr. imen krajev, delov zemeljskega površja, nebesnih teles; ustanov, organizacij in podjetij, umetnostnih del, ki nedvoumno iden-

tificira in individualizira kakega izmed naštetih objektov

lastnoiménski – nanašajoč se na lastno ime

lastnoiménski fònd – gl. imenski fond

lastnoiménski regíster – (uradni) seznam lastnih imen

ledínsko imé – ime manjšega naravnega objekta, večinoma izven strnjjenih naselij, npr. travnika, njive, gozda, potoka, doline, vzpetine, ribnika, majhnega jezera, poti idr.; terensko ime, mikrotoponim

lenizácija – glasovni pojav, pri katerem nezveneči glasovi postanejo zveneči, npr. v vulgarni latinščini nezveneči zapornik med dvema samoglasnikoma: *Utinum*, it. *Udine*, sln. *Videm*; gl. tudi romanska lenizacija

léksična báza – gl. antropoleksem, topoleksem

lévo dopolnilo – npr. pri krajevnih imenih: *Bohinjska Bistrica*, *Ilirska Bistrica*, *Slovenske Konjice*

ljúdska etimologíja – neznanstvena razlaga izvora ali pomena besede na osnovi podobnosti ali skladnosti z neko drugo besedo

ljudskoetimološki – nanašajoč se na ljudsko etimologijo

M

metroním(ik) – osebno ime, izpeljano iz materinega imena, npr. *Anič*, *Majdič*.

mikrotopónim – ledinsko, terensko ime

mikrotoponimíja – mikrotoponimi, ledinska, terenska imena

mléčno imé – ime, ki otrok dobi ob rojstvu na Kitajskem

módno imé – ime, za katero se v določenem času pojavi veliko zanimanje in se kaže v močnem, skokovitem porastu njegove pogostnosti

N

- nadoméstna fonétika** – gl. substitucija, substitucijska fonetika
- namadheya** – svečanost podeljevanja imena v stari Indiji
- nasélbinsko imé** – ime naselbine, naselja (mesta, vasi, trga, zaselka)
- nasélijsko imé** – ime naselja
- nèantroponímičen** – neosebnoimenski
- nèantroponímični izvòr** – npr. neantroponimični izvor krajevne imena
- nèhrematoním** – nestvarno lastno ime
- nèhrematonímičen** – nestvarnolastnoimenski
- nènasélbinsko ime** – gl. naselbinsko ime
- nènasébinsko zemljepísno imé** – gl. naselbinsko zemljepisno ime
- nèsvetníško ime** – gl. svetniško ime
- nómína matronýmica** [ika] – metronimi
- nómína patronýmica** [ika] – patronimi
- nòvo imé**

O

- óbčno imé** – ime vrste, skupine predmetov
- občnoiménski** – nanašajoč se na občno ime
- obrazilo** – prvina (morfem), ki se dodaja besedotvorni podstavi, imenski podstavi, da nastane nova beseda, novo ime, npr. *star-ec*, *mlad-ič*, *Albin-ček*, *Kovač-ič*.
- ojkoním** – naselbinsko ime, krajevno ime
- ojkonímija** – naselbinska imena, krajevna imena
- onimizácija** – proces nastajanja lastnih imen iz občnih imen; imenotvorni proces, polastnoimenjenje
- onomantíja** – prerokovanje, čaranje na osnovi imena
- onomástičen** – imenosloven
- onomástik** – imenoslovec, kdor (znans-
tveno) raziskuje imena

- onomástika** – imenoslovje; imena (npr. onomastika Porabja)
- oroním** – gorsko ime
- oronímija** – gorska imena (npr. oronimija Primorske)
- oséбно imé** – lastno ime človeka, ki je pri nas v rabi kot dvočlenska imenska formula (rojstno) ime + priimek (prim. Zakon o osebnem imenu), v posebnih funkcijah še hišno ime, psevdonim, vzdevek
- oséбноiménski** – nanašajoč se na osebno ime, izhajajoč iz osebnega imena, npr. osebnoimenski izvor krajevne imena, imena podjetja
- oséбноiménski fónđ** – celotna količina osebnih imen kakega jezika, narečja, države

P

- partizánsko imé** – ime, ki ga je kdo dobil, imel v partizanih
- patronímičen** – nanašajoč se na patronimik, na (iz)očetno ime
- patronímični antroponím** – osebno ime, izpeljano iz imena očeta
- patronímični príimek** – priimek, izpeljan iz imena očeta
- patronímično obrazilo** – obrazilo, s katerim se tvorijo osebna imena iz imena očeta
- patroním(ik)** – osebno ime, izpeljano iz imena očeta; (iz)očetno ime
- penúltima** – predzadnji zlog besede
- pogánski** – nanašajoč se na pogane, nekristjane
- pogánsko imé**
- pogóštnost iména** – število imen na določenem prostoru, tj. mestu, pokrajini, državi
- poimenoválen** – nanašajoč se na poimenovanje
- poimenoválna motivácija**
- poimenoválna predstáva**

poimenoválni ákt – dejanje, proces poimenovanja

poimenovánje – prehod besede ali besedne skupine apelativne vrste v ime, v nasprotju z nastankom imen s sestavo, izpeljavo, tvorbo

pokrajínsko imé – ime pokrajine

polastnoiménjeno óbčno imé – občno ime, ki je postalo lastno ime v imenotvornem procesu

polastnoiménjenje óbčnih imén – nastanek, tvorba lastnih imen iz občnih imen

poslòvno imé – ime podjetja, blagovne znamke, izdelka

prebiválsko imé – ime prebivalca kraja, pokrajine, države

prebiválskoimenska izpeljánska

prebiválskoimensko obrazílo – obrazilo, s katerim se tvorijo imena prebivalcev, npr. *-jane, -an, -čan*

predpónsko krajévno imé – npr. *Podgrad, Podpeč, Predmost, Zagrič*

predslovánski substrátni izvòr – gl. substraten

prekzlòžna asimilácija – prekozložno prilikovanje, npr. *šuša* iz *suša*, *tržaški* iz **tržaški*

priímek – dedno ime družine; drugi del osebnega imena, tj. navadno dvočlenske imenske formule ime + priimek, ki jo s posebnimi funkcijami dopolnjujejo hišno ime, vzdevek, psevdonim; star. vzdevek

prišvárek – nar. hišno ime

prišvfk – nar. hišno ime, (sramotilni) vzdevek

prítíkljaj – nar. vzdevek

psevdoním – izmišljeno, skrivno ime (npr. književnih in drugih ustvarjalcev)

R

rastlínsko imé

réčno imé – ime reke, gl. vodno ime

ròjstno imé – ime, ki ga človek dobi ob rojstvu; prvi del osebnega imena, tj. navadno dvočlenske imenske formule (rojstno) ime + priimek, ki jo s posebnimi funkcijami dopolnjujejo hišno ime, vzdevek, psevdonim

románska lenizácija – glasovni pojav, pri katerem se je nezveneči soglasnik med samoglasnikoma spremenil v zveneči soglasnik, npr. v imenih *Kobarid* < *Caporetum, *Videm*, it. *Udine* < *Utinum

S

sinkópa – izpad glasu ali glasovnega sklopa sredi besede, imena

skrájšano imé

skrivno imé

slovánska oséбноimenska dédiščína

sòimenjáks – kdor ima skupaj s kom isto ime

Spitzname – n. vzdevek

Spotnname – n. (sramotilni) vzdevek

stanovníški izvòr imén

stanovníško imé – ime po kraju prebivanja

stratigrafija imén – razvrščanje imen po plasteh glede na izvor

stvárnno lástno imé – ime posamezne knjige, besedila, kipa in drugega umetnostnega dela, organizacije, ustanove, podjetja, lokala, nekaterih vozil, industrijske znamke ipd.

substitút – nadomestek, nadomestilo; v jezikoslovju: glas v domačem jeziku, ki nadomesti, zamenja tuj glas

substitúcija – zamenjava, nadomestitev, v zvezi *glasovna substitucija*: nadomestitev, zamenjava tujih glasov z domačimi

substitúcijski – nanašajoč se na substitucijo, nadomesten

substitúcijska fonétika – nadomestna fonetika: ugotavlja, kako se nadomeščajo fonemi tujega jezika v do-

mačem jeziku, npr. *Isontius > *Sqt'a* > *Soča*

substrát – prvine starejšega, izginulega jezika, ohranjene na istem ozemlju v drugem jeziku

substráten – nanašajoč se na substrat, izhajajoč iz substrata

substrátna plást imén

substrátna predlôga

substrátni fonétični razvòj

substrátni izvòr imén

substrátno imé

superstrát – mlajši (višji, gornji) sloj jezika na nekem zemljepisnem področju, ki prekrije substrat

superstráten – nanašajoč se na superstrat, izhajajoč iz superstrata

superstrátno imé

svetníško imé – ime krščanskega svetnika, svetnice

svetopísemsko imé – ime, ki se pojavlja v svetem pismu

Š

šólsko imé – ime, ki ga na Kitajskem otrok dobi ob vstopu v šolo

T

teofórično imé – ime, povezano z bogom, ki vsebuje ime boga, npr. *Božidar*, *Doroteja*, *Teodor*, *Janez* (iz hebrejskega *Johanán*)

terénsko imé – ledinsko ime, mikrotoponim

topoleksém – beseda, podstava ali koren, ki je uporabljen pri tvorbi toponima

topoléksične báze – npr. rastlinske, živalske, zemljepisne

toponím – zemljepisno ime, ime zemljepisnega objekta (krajevno ime, ledinsko ime, terensko ime, vodno ime itd.)

toponímíčen – nanašajoč se na toponim, toponimiko

toponímíčna stratigrafíja – razvrščanje toponimov po plasteh glede na izvor

toponímika – celota toponimov določenega področja

toponímíčni formánt – besedotvorno obrazilo, s katerim so tvorjeni toponimi

toponímíčni kórpús – gl. korpus

toponímíja – zemljepisna imena nekega kraja, države, jezika, časa (npr. toponimija Slovenije)

toponímiska podátkovna báza

toponímiski kórpús – gl. toponimični korpus

toponomástika – veda o toponimih, raziskovanje toponimov

trójno imé – ime, zloženo iz treh narezan pisanih sestavin, imen

tujejezíčno imé podjéttja

U

umétniško imé – izmišljeno ime umetnikov, igralcev, pevcev

V

varoválnó imé – ime, ki naj bi otroka po rojstvu obvarovalo pred demoni, zlimi duhovi

vódnó imé – ime reke, potoka, jezera, morja

Vulgarnáma – n. hišno ime

vulgárno (vúlgo) imé – zastar. hišno ime
vzdévek – osebno ime, ki ga ima človek ob imenu in priimku in ga označuje po telesnih ali duševnih lastnostih, po poklicu ipd.

Z

zaščítno imé – ime, ki naj bi otroka po rojstvu obvarovalo pred demoni, zlimi duhovi

zemljepísno imé – lastno ime kraja ali kakega drugega dela zemeljskega površja

zgodovínsko imé – ime, ki se pojavlja v zgodovini kakega naroda

zložéno imé – ime, zloženo iz dveh ali več sestavin, imen, pisanih skupaj, npr. *Aleksander, Anamarija, Vladimir*

zmérjanje – nar. hišno ime

Zuname – priimek, vzdevek

Ž

ženítveno imé – ime, ki ga na Kitajskem človek dobi ob poroki

žénsev – zastar. soimenjak

živálsko imé – ime, poimenovanje živali

Sestavil: Janez Keber

Seznam okrajšav

adj.	adjektiv
akz.	akuzativ
alp.-slov.	alpskoslovanski
ant.	antično
arh.	arhaično
atpn.	antroponim
bav.	bavarščina, bavarski
ben.	beneški
C	konzonant, soglasnik
cgn.	cognomen, priimek
clat.	cerkvenolatinski
cslov.	cerkvenoslovanski
dial.	dialektično
etn.	etnično
f.	femininum
furl.	furlanščina, furlanski
g.	genitiv, roditelj
germ.	germanščina, germanski
gl.	glej
gor.	gorenjščina, gorenjski
gr.	grščina, grški
hdrn.	hidronim
hipok.	hipokoristik
horn.	horonim
hrv.	hrvaščina, hrvaški
ide.	indoevropsčina, indoevropski
idr.	in drugo
istr.-rom.	istroromanski
it.	italijanščina, italijanski
itd.	in tako dalje
jslov.	južnoslovanski
kelt.	keltščina, keltski
kol.	kolektiv
kr. ime	krajevno ime
l.	leta

lat.	latinščina, latinski
lok.	lokativ
m.	maskulinum
madž.	madžarščina, madžarski
nar.	narečno
n.	nemščina, nemški
n.	nevtrum
nem.	nemščina, nemški
nom.	nominativ
npr.	na primer
orn.	oronim
oz.	oziroma
pl.	plural, množina
polj.	poljščina, poljski
prim.	primerjaj
redk.	redko
rom.	romanski
rus.	ruščina, ruski
sg.	singular, ednina
sln.	slovenščina, slovenski
slov.	slovanski
srvn.	srednjevisokonemški
srvnem.	srednjevisokonemški
stvn.	starovisokonemški
st.	stoletje
substr.	substratno
tj.	to je
tpn.	toponim
ur.	uradno; uredil(a)
V	vokal, samoglasnik
zastar.	zastarelo